



UUDISTUVA
VAMMAISTYÖ



Euroopan unionin
osarahoittama



Diakonissa-
laitos

Vammaisalan laajennetun yhteisön elementit

Mistä luokseen kutsuva
yhteisö rakentuu?

DIAKONISSALAITOKSEN OPAS 2026



**Diakonissa-
laitos**

Diakonissalaitoksen opas 2026

Kirjoittajat: Johanna Siitonen ja Heli Sutinen

Julkaisija: Diakonissalaitos

Taitto: Kati Lomma-Ketonen

Kuvat: Sami Siilin / Sami Siilin Photography

Ulkoasu: Inari Savola / Noon Kollektiivi

ISBN 978-952-7667-05-7

© Diakonissalaitos 2026

Sisällys

Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla	4
Lukijalle	5
Tarina yhteisöllisyydestä ja innostumisesta: Huvipuistossa	6
Vammaisalan laajennetun yhteisön elementit	9
Hyväntahtoisen kohtaamisen elementit vammaisalan yhteisössä	10
Merkityksellisyyden elementit vammaisalan yhteisössä	14
Yhteisen kutsuvan tilan elementit vammaisalan yhteisössä	19
Vammaisalan laajennetun yhteisön johtamisen elementit	24
Tarina yhteisöllisyydestä ja innostumisesta: Kesäjuhlat	27
Lopuksi	29

Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla

Tämä opas on toteutettu osana Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla -hanketta. Hankkeen tavoitteena oli lisätä vammaisalan vetovoimaa, viihtyisyyttä ja monimuotoisuutta työelämän ja koulutuksen rakenteita kehittämällä. Yhteiskehittämiseen kutsuttiin mukaan vammaistyön yhteisöjä ja opiskelijoita.

Hankkeessa kehitettiin uusia ratkaisuja vammaisalan veto- ja pitovoiman vahvistamiseksi. Tällä tarkoitetaan mielikuvia, työskentelytapoja ja positiivisia työkalutuurin rakenteita, jotka houkuttelevat uusia työntekijöitä alalle ja sitouttavat heitä pysymään sillä.

Yhteishanke toteutettiin vuosina 2023–2026 ja sitä koordinoi päätoteuttajana Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak). Hankkeen osatoteuttajat ovat Diakonissalaitos, Kirkkopalvelut ry:n STEP-koulutus, Tukena-säätiö ja Suomen Diakoniaopisto. Hanketta osarahoittaa Euroopan sosiaalirahasto (ESR+).



Lukijalle

Tämä opas sisältää kokoelman ajatuksia ja kokemuksia siitä, mitä tarkoittaa luokseen kutsuva vammaisalan yhteisö.



Se, että tarvitsee tukea joissain asioissa, ei tarkoita, että tarvitsisi tukea kaikessa tai että kaikki elämässä liittyisi tuen tarpeeseen. Ihmisillä, joilla on arjessaan tuen tarpeita on myös valtavasti osaamista ja vahvuuksia.

(Erityisen hyvä –opas, 2025)



Kohtaamme toisemme hyvántah-
toisesti, koemme yhdessä merki-
tyksellisyyttä, luomme ja olemme
osa kutsuvaa ja yhteistä tilaa, mahdollistam-
me yhteisen tekemisen ja kohtaamiset.

Näihin ajatuksiin kiteytyvät vammaisalan laajennetun yhteisön elementit, jotka ovat syntyneet lukuisien vammaisalan yksiköissä toteutuneiden kohtaamisten ja keskustelujen tuloksena.

Käsissäsi on kokoelma vinkkejä, hyviä käytäntöjä ja tarinoita, joita muotoilimme niin vammaisalalla jo työskentelevien ammattilaisten, omaa työtä ehkä vielä suunnittelevien opiskelijoiden kuin vammaispalvelujen asiakkaidenkin kanssa. Opimme, että ihmisten erilaisista rooleista tai elämäntilanteista riippumatta yhteisöllisyyteen liittyvät kokemukset ovat hyvin samanlaisia. Tämän takia myös yhteisöllisyyden elementit ovat

kaikille yhteisiä, ei esimerkiksi työntekijä-asiakas-jaottelun mukaan lokeroituja. Pidämme tärkeämpänä korostaa jokaisen ihmisen merkitystä yhteisössä alleviivaamatta sitä, onko hän tukea tarvitseva vai tukea antava, ammattilainen, vapaaehtoinen tai naapuri.

Laajennetun yhteisön elementit ja julkaisun sitaatit kuvastavat kehittämiseen osallistuneiden ajatuksia, kokemuksia ja tunteita yhteisöllisyyteen liittyen. Ne kuvaavat sitä, mitä tarvitaan, että yhteisö toimii ja on kiinnostava myös uusille ihmisille. Ennen kaikkea elementit ovat yhteisiä asenteita, joiden varassa vammaisalan yhteisöjä voidaan vahvistaa ja laajentaa. Toivomme, että moni muukin vastaavanlaisissa yhteisöissä toimiva pystyy jakamaan nämä ajatukset. Tai ehkä löydät niistä jopa inspiraatiota oman yhteisösi kehittämiseen entistä laajemmaksi ja luokseen kutsuvaksi?

**Löydät Erityisen hyvä
-oppaan ja muut hankkeen
materiaalit täältä >**

Tarina yhteisöllisyydestä ja innostumisesta: Huvipuistossa

Aitoihin kokemuksiin perustuva Huvipuistossa-tarina vie meidät keskelle kehitysvammaisten ihmisten asumisyksiköiden yhteisöllistä arkea. Tarina kuvaa yhdessä tekemisen iloa, epävarmuuksia, hyviä käytäntöjä ja sitä hyvää, mitä yhdessä ideointi ja toimeen tarttuminen parhaillaan saa aikaan.

Tarina vie käytännön tasolle vammaisalan laajennetun yhteisön elementit eli sen, mitä kaiken tämän yhteisöllisyyden toteutumiseen tarvittiin.

Huvipuistossa



Me oltiin huvipuistossa kolmen eri yksikön voimin.

Tartumme toistemme ideoihin.

Nämä piirithän ovat lopulta pieniä ja me ohjaajat tunnemme toisiamme.

No, kuulin sitten yhdeltä ohjaajalta, että he ovat lähdössä huvipuistoon toiselle puolelle Suomea. Sanoin siihen heti: "Me tullaan sitten hei mukaan!"
Ja siitähän se homma sitten laajeni.

Kun tunnemme toisemme, asioita tapahtuu.

Jaamme ja otamme vastuuta.

Ensin perustimme tälle reissulle viestiryhmän. Siellä sovimme, että mennään tällä junalla ja tähän aikaan. Seuraavaksi alkoi lippujen varaaminen. **Esihenkilöltä tuli vaan viestiä, että antaa palaa!**

Kannustamme toisiamme.

Emme pelkää virheitä tai epätäydellisyyttä.

Huvipuistossa meni kaikki hyvin. Menimme vähän omissa porukoissa, koska asiakkaat halusivat vähän eri juttuja. Ei siis voitu ihan kaikkea tehdä yhdessä.

Eräälle asiakkaalle se hampurilainen oli sen reissun tärkein juttu.

Mahdollistamme oman näköisen osallistumisen.

Jos tuli haasteita, **niin silloin kuitenkin toimittiin yhtenä porukkana.**
Ei ollut mitään rajoja yksiköiden välillä - toimittiin yhtenä tiiminä.

Olemme avuksi, saamme apua.

Kun ihmiset innostuvat ja näitä innostujia löytyy tarpeeksi eri yksiköistä, niin näitä juttuja saa onnistumaan!

Parasta tässä oli, että tehdään jotain yhdessä.

Edistämme porukkaan kuulumisen kokemusta.

Ruokimme onnistumisilla innostumistamme.

Mikä laajennettu yhteisö?

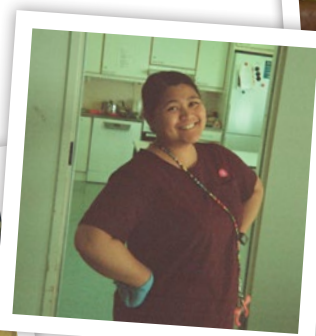
Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla -hankkeessa toteutetun yhteiskehittämisen kokemusten mukaan vammaisalan laajennettu yhteisö auttaa rakentamaan asiakkaan omannäköistä elämää. Yhteisö lisää parhaimmillaan myös ammattilaisten työn mielekkyyttä, opiskelijoiden uudenlaisia polkuja kohti työelämää sekä naapurustojen ihmisten, yritysten ja vapaaehtoisten luontevaa osallistumista ja tutustumista yksikön arkeen ja sen ihmisiin.

Eri tahojen yhdessä tekeminen ja omana itsenään kuulluksi ja nähdyksi tuleminen ovat toiminnan keskiössä. Näiden toteutuessa voidaan edistää sitä, ettei myöskään asiakkaan mielekäs arki rakennu vain yhden yksikön työntekijöiden tai tehtäväkeskeisten ja lakisääteisten palvelujen varaan.

Laajennetun yhteisön kokoonpanoa ei voida määritellä yhteisön ulkopuolelta, sillä mukaan kutsuttavat tahot nousevat erilaisista ja yhteisöjen näköisistä tarpeista ja tilanteista. Yhteisöllisyyden edistämisessä keskeistä on yksikön sisäinen ilmapiiri.



Oma itsensä saa olla asukkaiden ja henkilökunnan kanssa.



Puuro on lahja vatsalle. Se tuo terveyttä ja kokoaa ihmisiä yhteen.



Minulle turvallisuuden tunnetta tuovat koirat.



Tämä *”hyvä meininki”* kutsuu mukaan toimintaan, madaltaa osallistumisen ja vastuun ottamisen kynnystä sekä kannustaa jakamaan omia vahvuuksia koko yhteisön yhteiseksi hyväksi.

Arkea kannatteleva yksikön sisäinen tunnelma koskettaa opiskelijoita, asiakkaiden läheisiä ja naapurustoja vahvistaen jokaisen porukkaan kuulumisen kokemusta.

Kuvat ovat yhteiskehittämisen ja siihen sisältyneiden kuvapäiväkirjojen satoa. Tehtävänä oli kuvata kertakäyttökameralla sellaisia asioita, jotka ilmentävät yhteisöllisyyttä ja yksikön hyvää meininkiä.

Vammaisalan laajennetun yhteisön elementit

Vammaisalan yhteisössä kohtaamme toisemme hyväntahtoisesti, koemme yhdessä merkityksellisyyttä sekä luomme ja olemme osa kutsuvaa ja yhteistä tilaa. Nämä vammaisalan laajennetun yhteisön elementit kätkevät sisäänsä ennen kaikkea porukassa jaettuja asenteita ja yhteistä tekemistä, joista voit lukea tarkemmin seuraavilta sivuilta.

Kun tunnistamme ja toteutamme näitä käytännössä, on kaikilla nykyisillä ja tulevilla yhteisön jäsenillä mahdollisuus vaikuttaa toimintaan niin, että jokainen voi kokea kuuluvansa porukkaan.

Hyväntahtoisen kohtaamisen elementit vammaisalan yhteisössä

- 1 Uskomme toisissamme hyvään.
- 2 Valjastamme erilaisuuden vahvuudeksemme.
- 3 Puutumme jämäkän lempeästi epäkohtiin.

”

Ensivaikutelma on todella tärkeää, siitä kokemus rakentuu. Mikä olo tulee, kun astuu ovesta sisään.



Kohtaamme toisemme hyvántahtoisesti

Hyvántahtoinen kohtaaminen on hyviä käytöstapoja. Hyvántahtoisessa vuorovaikutustilanteessa toinen ihminen kohdataan aidosti ja kunnioittavasti.

Asumisyksikön työpajassa pohdimme vammaisalan ammattilaisten kanssa, kuinka hyvántahtoisia kohtaamisia ohjaa ajatus vastavuoroisesta hyvántahtoisuudesta: toinen ihminen haluaa minulle hyvää, ja minä puolestani hänelle. Tällainen kohtaaminen jättää jälkeensä tunteen aidosta välittämisestä, halusta ymmärtää ja auttaa.

Välittäminen ja kiintyminen ammatillisessa roolissa voivat olla myös tietoisia valintoja. Ne näkyvät tavassa, jolla katsomme toisiamme, miten kuuntelemme ja miten toimimme yhdessä. Välittäminen tekee työstä inhimillistä ja merkityksellistä sekä asiakkaalle että ammattilaiselle itselleen.

Keskustellaan!

Onko meidän yhteisössämme kiintyminen sallittua? Kuinka se näkyy? Mitä se tarkoittaa?

Vammaistyössä työpäiväkokemus syntyy pitkälti päivän aikana koettujen kohtaamisten perusteella.



Miltä päivän kuluminen tuntuu ei ole riippuvainen siitä missä ollaan, vaan miten kohdataan.

Kohtaamme jatkuvasti muun muassa työkavereita, asiakkaita, asiakkaiden läheisiä sekä eri toimijoita. Hyvántahtoisien kohtaamisen ytimessä on halu kuulla toisen viesti myös silloin, kun hänen tapansa kommunikoida on erilainen kuin oma.

Halu ymmärtää toista ohjaa myös puhetta ja kommunikaatiota tukevien menetelmien käyttöä. Ne eivät ole vain työvälineitä, vaan sillanrakentajia, jotka mahdollistavat kuulluksi tulemisen. Menetelmät hyödyttävät asiakkaiden lisäksi myös kielitaitoaan kehittäviä ammattilaisia, joille ymmärtämisen ja ymmärretyksi tulemisen välineet voivat olla aivan yhtä merkityksellisiä kuin tukea tarvitseville asiakkaille.

Tiesitkö?

64 %

nuorista työntekijöistä pitää työpäivän aikaisia kohtaamisia yhtenä merkittävimpänä vammaisalan pitovoimatekijänä.

Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla -hankkeen alkukartoitus

Hyvántahtoisuuden ohjatessa vuorovaikutusta yhteisöön muodostuu ilmapiiri, jossa jokainen voi kokea olevansa hyväksytty omana itsenään. Hankkeen alkukartoituksen sekä vammaisalan yhteisöissä käytyjen keskustelujen perusteella kohtaamiset vahvistavat turvallisuuden tunnetta sekä luottamusta ihmisten välillä. Tällöin myös uusien työkavereiden, asiakkaiden, asiakkaiden läheisten tai opiskelijoiden on helppo liittyä mukaan yhteisöön.

Hyväntahtoisen kohtaamisen elementit

1 Uskomme toisissamme hyvään

Hyväntahtoisuus kumpuaa halusta nähdä toisessa hyvää. Hyväntahtoista on pyrkiä ymmärtämään toista myös niinä hetkinä, kun hän ei ole parhaimmillaan.

Entä, kun joskus tunteet väistämättä kuohuvat?

On helpompaa suhtautua toiseen myös kielteisiä tunteita nostattavissa tilanteissa, kun taustalla on luottamus molempinpuoliseen hyväntahtoisuuteen toisiamme kohtaan.

Lempeys näkyykin erityisesti tavassa suhtautua virheisiin, epäonnistumisiin ja vaikeisiin hetkiin inhimillisesti. Myös omiin.



Toimiva tiimityöskentely ei vaadi hyviä kaverisuhteita tai kemioita. Kun päähuomio on asiakkaiden hyvinvoinnissa ja toimitaan hyväntahtoisuuden periaatteella.

2 Valjastamme erilaisuuden vahvuudeksemme

Hyväntahtoisuus ei vaadi toteutuakseen sitä, että olemme samanlaisia tai ajattelemme ja toimimme samalla tavalla.



Turvallisuuden tunne lisääntyy, kun oppii ymmärtämään enemmän omia työkavereita.

Hyväntahtoinen vammaisalan yhteisö vaalii moninaisuuttaan ja kääntää sen yhteisön vahvuudeksi. Vahvuutena nähdään kyky ja tahto suhtautua ihmisten erilaisiin taustoihin, ajatuksiin tai kokemuksiin uteliaisuudella ja valmiina oppimaan jotain uutta.



Tiimi koostuu erilaisista ihmisistä. Mikään taito ei mene toisen yli. Oletetaan, että minä haluan hyvää sulle ja toisaalta sinä haluat hyvää mulle.

3 Puutumme jämäkän lempeästi epäkohtiin

Hyväntahtoinen kohtaaminen on myös epäkohtien esiin nostamista.



Olen miettinyt tätä paljon. Töissä kiusaajien toimintaan ei uskalleta puuttua. Kiusaaja on usein vahva ja varma. Ainakin ulospäin. Kun siihen sisältyy ilkeyttä, joutuu epämukavuusalueelle puuttuessaan tilanteeseen.

Aloittaminen voi vaatia rohkeutta, mutta tämän jälkeen tärkeintä on tuoda asia esiin rakentavasti, perustellusti sekä aina hyvää tarkoittaen.

Epäkohtien hiljainen hyväksyntä tai asiattoman keskustelun myötaily on helposti sanaton viesti siitä, että huono käytös on sallittua. Hyväntahtoinen puuttuminen taas ehkäisee yhteisöstä ulossulkemisen kokemuksia ja lisää luottamusta siihen, että huonon käytöksen kohteeksi joutuesssa kukaan ei jää yksin. Näissä tilanteissa jokainen ansaitsee ja saa tukea.

Merkityksellisyyden elementit vammaisalan yhteisössä

- 1 Pystymme käyttämään vahvuuksiamme.
- 2 Olemme avuksi, saamme apua.
- 3 Voimme vaikuttaa, voimme osallistua.



Unelmien työssäni en olisi enää ohjaaja vaan enemmänkin mahdollistaja ja taustatuki. Asiakkaat saisivat määritellä täysin omista kiinnostuksen kohteistaan ja toiveistaan työn sisällön.

Koemme yhdessä merkityksellisyyttä

Merkityksellisyyden kokemus rakentuu kaikissa niissä arkisissa tilanteissa, joissa emme pelkästään kohta toisiamme vaan koemme kuuluvamme aidosti yhteisöön, omannäköiseen porukkaan.

Tiesitkö?

47 %

ammattilaisista pitää kokemusta porukkaan kuulumisesta myös yhtenä tärkeimpänä vammaisalan pitovoimatekijänä.

Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla
-hankkeen alkukartoitus

Ihmisen merkityksellisyys yhteisön jäsenenä ei perustu pelkästään erityistaitoihin, ammatilliseen osaamiseen tai titteleihin. Halu olla ihminen toiselle ihmiselle sekä liittyä ja kuulua yhteisöön itselleen sopivalla tavalla riittää. Porukkaan kuulumisen kokemus voi rakentua yhdessä sovituille tavoitteille, mutta ennen kaikkea sille, että jokainen kokee pystyvänsä vaikuttamaan yhteisön asioihin ja tavoitteiden toteutumiseen. Tämä on mahdollista silloin, kun jokainen pystyy tuomaan esiin omia ajatuksiaan tai ideoitaan ja saa nähdä konkreettisesti oman toiminnan vaikutukset joko siinä hetkessä tai ajansaatossa.

Esimerkiksi naapuriavun puitteissa syntyneiden kohtaamisten merkitys arjessa on yhteisöllisyydelle iso. Näiden elementtien yhteiskehittäjäyhteisöön kuuluvat asiakkaat kuvaavat, että oma merkityksellisyys ilmenee esimerkiksi silloin, kun tietää olevansa hyvä ja tärkeä naapuri tai vieraanvarainen kyläilypaikka kavereille tai kumppanille.



Naapurit on hyviä kavereita, kun ne on tuntenut pitkään. On tärkeää tutustua ja sen voi tehdä vaan niin, että menee rohkeasti juttelemaan.

Merkityksellisyyden tunne syntyy siitä, kun omat teot edistävät itselle tärkeitä asioita. Oli sitten kyseessä oma työ, oma arki tai laajemminkin yhteiskuntaan vaikuttavat asiat, kuten esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan tai ammattiroolin avulla toteutuva vaikuttaminen tukea tarvitsevien ihmisten asemaan tai lähialueen arkeen.



Ihmissuhteissa yleensä on tärkeää, että luottaa ja on turvallinen olo. Jos perhe ei ole läheinen, niin hirveän tärkeää on muut läheiset suhteet.

Merkityksellisyyden elementit

1 Pystymme käyttämään vahvuksiamme

Kun yhteisössä kokee oman tekemisensä tärkeäksi, omaa osaamista vastaavaksi ja vaikutuksensa näkyväksi, se vahvistaa myös itsetuntoa ja itsenäisyyttä.

Vahvuuksien hyödyntäminen voi näkyä käytännössä esimerkiksi omaa osaamista vastaavassa työtoiminnassa tai opiskelijan ohjatessa itse suunnittelemaansa, opiskelijan omia taitoja hyödyntävää ryhmätoimintaa.

Oman osaamisen tai vahvuuksien esiin tuominen ei kuitenkaan ole aina helppoa. Tästä syystä oppaan yhteiskehittämiseen osallistuneet pitävät tärkeänä myös sitä, että autamme tarvittaessa toisiamme huomaamaan vahvuksiamme.



Voi sanoa, että hei, sä osaat ton tosi hyvin tai osaat aina auttaa.

2 Olemme avuksi, saamme apua

On merkityksellistä tietää, että omat teot vaikuttavat positiivisesti yhteisöön.

Avun tarjoaminen ja pyytäminen lisäävät empaattista vuorovaikutusta. Tämä näkyy esimerkiksi opiskelijan hyvässä perehdytyksessä, kieltä oppivaa uutta työkaveria kielitietoisesti auttaessa, naapurissa asuvan yksinäisen vanhuksen kutsumisena mukaan grillijuhliin tai naapurin lumitöiden tekemisessä.

Vastavuoroinen auttaminen vahvistaa luottamusta omaan osaamiseen ja siihen, että jokainen myös saa apua tarvitessaan.



On kiva, kun oppii jotain niin hyvin, että voi auttaa siinä myös muita.

Naapuriavun puitteissa syntyneiden kohtaamisten merkitys arjessa on tärkeä osa yhteisöllisyyttä.

3 Voimme vaikuttaa, voimme osallistua

Vammaisalan yhteisössä vaikuttamiseen rohkaisevat käytännöt koskevat niin kokouskäytäntöjä kuin kaikenlaista osallistumista yhteisön arkeen. Uusien ideoiden jakamisen ja toteuttamisen esteenä on pelko siitä, jos kukaan ei olekaan omasta ideastani kiinnostunut tai ajatukseni tyrmätään toistuvasti.

Tämäntyyppisten tilanteiden vastavoimat eli vaikuttamista ja omannäköistä osallistumista tukevat käytännöt taas vahvistavat tunnetta siitä, että olemme samalla puolella, vaikka emme olisikaan kaikesta samaa mieltä.

Kolme konkreettista vaikuttamiseen, osallistumiseen, uudenlaiseen tekemiseen ja ajatteluun rohkaisevaa toivetta yhteisölle ovat:

Kannustetaan toisiamme.

Ollaan aina kaverin puolella.

Ei pelätä virheitä tai epätäydellisyyttä.

Keskustellaan!

Mitä konkreettisia tapoja meillä on kannustaa yhteisömme ihmisiä vaikuttamiseen ja omien ideoiden toteuttamiseen? Mitä voisimme tehdä vielä paremmin?

Vaikuttamaan ja osallistumaan rohkaisevat hyvät käytäntömme ovat:

1.

.....

2.

.....

3.

.....

Mitä voisimme vielä lisätä tai vahvistaa?

1.

.....

2.

.....

3.

.....

Yhteisen kutsuvan tilan elementit vammaisalan yhteisössä

- 1 Kun tunnemme toisemme, asioita tapahtuu.
- 2 Huomioimme esteettömyyden.
- 3 Olemme näkyviä arkisissa tiloissa ja tilanteissa.

”

Ei ole normaalia elämää olla
vaan omassa asumisympä-
ristössä, 'kuplassa'. Elämä
tapahtuu tuolla ulkona!

Luomme ja olemme osa kutsuvaa yhteistä tilaa

Yhteisöllinen tila syntyy erityisesti ihmisten keskinäisistä suhteista. Osallistumaan kutsuvat toimintatavat ja kohtaamisia tukevat fyysiset tilat luovat yhdessä ympäristön, jossa ihmiset voivat kokea turvallisuutta ja yhteenkuuluvuutta, vaikuttaa, osallistua omista lähtökohdistaan sekä jakaa tilaa vastuullisesti ja hyväntahtoisesti muiden kanssa.



Lähialueen juttelevat mummelit ovat kivoja!

Tervehtiminen ja kuulumisten vaihto lähikau-
pan kassalla on esimerkki siitä, kuinka osallis-
tuminen tai osallisuus yhteisössä ei tapahdu
erikseen suunniteltuna toimintana vaan osana
tavallista elämää.



**Kun tien toiselle puolelle avattiin
ruokakauppa, myös me [asumisyksikön
ihmiset] tultiin näkyväksi naapurustossa.**

*Mikä ihmeen laajennettu yhteisö? Ketä
siihen kuuluu? Kuka olisi tärkeää kutsua
vielä mukaan? Millä tavalla me voisimme
olla hyödyksi naapurustossa? Millaista apua
me voisimme tarvita?*

Alkuun pääseminen voi tuntua vaikealta. Yhteisön hahmottaminen voi kaivata vauhtiin päästäkseen ulkopuolista tukea. Tämä voi olla esimerkiksi työpajan ohjaaja tai koordinaattori, joka auttaa tuomaan ihmisiä yhteen sekä tunnistamaan yhteisön voimavaroja, toimijoita ja toimintatapoja. Tai olisiko helpompaa ideoida ja toteuttaa asioita yhdessä jonkun toisen vammaisalan yhteisön kanssa?

Yhteisön ulkopuolisen koordinaattorin rooli on lopulta väistyä ja antaa tilaa yhteisön omalle toimijuudelle, vastuun ottamiselle ja tekemisen tavoille. Näin yhteisöllisyyden rakentaminen ei jää pinnalliseksi tai jonkun muun järjestämäksi.

Turvallisen ja kutsuvan tilan tekevät esimerkiksi:

- Omat tutut huonekalut
- Naapurit
- Metsäympäristö
- Itsenäisyys
- Ohjaajilta saatu apu
- Rauhallinen ympäristö
- Lähellä asuvat läheiset
- Kokkailu ja kotityöt
- Yhteiset säännöt
- Julkiset liikenneyhteydet
- Solidaarisuus
- Siisteys
- Musiikki
- Huumori
- Linnunlaulu
- Positiivisuus
- Toisten huomioiminen
- Hymyt

Yhteisen kutsuvan tilan elementit

1

Kun tunnemme toisemme, asioita tapahtuu

Kun tiedämme toisistamme muutakin kuin nimen tai esimerkiksi ammatin, syntyy luottamusta rakentavaa tuttuuden tunnetta. On siis tärkeää olla kiinnostunut toistemme arjesta tai persoonasta.

Toistemme tunteminen vähentää ennakkoluuloja ja väärinymmärryksiä. Tilalle voitulla avoimuutta, huolenpitoa ja lopulta halua ja intoa tehdä jotain yhdessä vastuuta ottaen ja saaden.

Kutsuvan tilan rakentaminen madaltaa kaikkien kynnystä osallistua. Pienet keskustelut, toistuvat kohtaamiset ja jaetut hetket luovat pohjan sille, että yhteisössä alkaa tapahtua. Joku keksii idean, toinen tarttuu siihen, kolmas kannustaa ja pian kokeillaan yhdessä jotain uutta.



Minulle turvallista tilaa luo se, kun tulen kuulluksi ja nähdyksi tällaisena kuin olen.

2

Huomioimme esteettömyyden

Yhteisölliset tilat tarjoavat alustan kohtaamisille ja niiden tarkoitus on edistää yhteen tulemistä.

Kohtaamiset syntyvät usein arkisissa paikoissa ja sattumanvaraisissa tilanteissa, mutta niiden edellytyksenä on tilojen saavutettavuus, turvallisuus, viihtyisyys ja tunne siitä, että kaikilla on oikeus olla ja tulla nähdyksi.

Vammaistyön yhteisöissä käytyjen keskustelujen mukaan tilojen suunnittelussa ja sisustamisessa on huomioitava esteettömyyden lisäksi helposti lähestyttävyyttä ja kodikkuus. Turvallisuutta ja kodikkuutta lisääviksi elementeiksi mainittiin useasti yksiköiden eläinvierailijat.

On tärkeää pohtia, mihin yhteisiä tiloja käytetään, ettemme sulje tahattomasti ketään oman tilan ulkopuolelle. Tilat, joissa huomioidaan siisteys, rauhallisuus, äänimaailma, valaistus ja liikkumisen sujuvuus, kutsuvat ihmisiä viihtymään yhdessä.

3

Olemme näkyviä arkisissa tiloissa ja tilanteissa



Kun taksinkuljettaja puhuu [tukea tarvitsevan] asiakkaan ohi, minun tehtäväni on kääntää hänen huomionsa takaisin asiakkaaseen.

Nämä aktiiviset teot lisäävät pienin askelin asiakkaiden osallisuutta ja näkyvyyttä omassa ympäristössään. On tärkeää, että yhteisöllisyys nähdään tilana, joka ei sulje ihmisiä palvelujärjestelmien sisään, vaan avaa mahdollisuuksia liittyä muiden ihmisten pariin itselleen sopivalla tavalla. Lähikaupan tai kirjaston palvelujen käyttäminen luo tavallisia kohtaamisia, joissa tukea tarvitsevat ihmiset tulevat osaksi alueensa elämää ja yhteistä tilaa.

Kun arki ulottuu palveluyksikön seinien ulkopuolelle, syntyy aitoja ja arkisia yhteyksiä, joissa jokainen tulee huomatuksi toimijana ja kansalaiseina, ei pelkästään avun tarpeensa tai diagnoosinsa kautta.

Keskustellaan!

Millainen on meidän laajennettu yhteisömme? Millaisia asioita voisimme tehdä esimerkiksi naapuruston tai muiden yksiköiden kanssa?

Keitä siihen kuuluu tällä hetkellä?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kuinka voimme olla avuksi tai iloksi muille?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ketkä haluamme kutsua vielä mukaan?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Millaista apua tai iloa toivoisimme muiden tuovan yhteisöömme?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vammaisalan laajennetun yhteisön johtamisen elementit

- 1 Näytän suuntaa ja teen merkityksiä näkyväksi.
- 2 Luon tilaa ja turvaa kokeiluille.
- 3 Vahvistan yhteisöä ja kuljen rinnalla.

Esihenkilönä mahdollistan yhteisen tekemisen ja kohtaamiset

Vammaisalan laajennetun yhteisön toimintamalli mahdollistuu arjen kohtaamisissa ihmisten välillä. Usein se vaatii meiltä uudenlaisia tapoja toimia ja rakentaa yhteyttä toisiimme sekä oman yksikön ulkopuolisiin toimijoihin myös yli totuttujen rajojen.



Työntekijät voisi hyötyä siitä, jos voisi käydä erilaisissa yksiköissä ja erilaisissa yrityksissä katsomassa, miten muut toimii, myös ulkomailla.

Vammaisalan yhteisön toimintatavat eivät toteudu ainoastaan työntekijöiden aloitteesta. Yksikön esihenkilön tärkeä rooli on toimia ennen kaikkea yhteisen tekemisen ja kohtaamisten mahdollistajana.

Esihenkilö suuntaa toimintaa kohti verkostomaisempaa työotetta. Hän tekee näkyväksi, että yhteisö ei rajaudu pelkästään omaan

palveluysikköön, vaan rakentuu yhdessä asiakkaiden ja heidän läheistensä, yhteistyökumppaneiden ja naapuruston kanssa. Yhteisen ymmärryksen kannalta oleellisia kysymyksiä ovat:

Miksi teemme näin?

Mitä tavoittelemme?

Kuinka kaikki tämä olisi mahdollista?

Samalla esihenkilö tukee rakenteita, jotka antavat tilaa erilaisille kokeiluille ja yhdessä kehittämiseksi. Arjen työssä tämä näkyy monipuolisten verkostojen rakentamisen ja yhteistyön vahvistumisena ja rohkeutena uudistaa totuttuja toimintatapoja.

Esihenkilö rakentaa ilmapiiriä, jossa jokainen voi tulla kuulluksi ja vaikuttaa. Luottamus, avoimuus ja hyväntahtoinen kohtaaminen ovat laajennetun yhteisön perusta. Esihenkilö näyttää suuntaa omalla esimerkillään, hän kulkee rinnalla ja auttaa muita onnistumaan.



Vammaisalan laajennetun yhteisön johtamisen elementit

1 Näytän suuntaa ja teen merkityksiä näkyväksi

On keskeistä antaa aikaa sille, että jokaisella on mahdollisuus sisäistää, miksi yhteisöllisyys ja yhdessä asioiden kehittäminen on tärkeää. Työntekijöitä ja opiskelijoita tuetaan hahmottamaan oma roolinsa osana yhteistä päämäärää. Samalla vahvistetaan ymmärrystä siitä, miten jokaisen panos vie toimintaa eteenpäin. Innostamista ja yhteistä innostumista unohtamatta!

Yhdessä tekemisen onnistumisia – sekä isompia tai pienempiä – tuodaan esiin arjessa esimerkiksi kokouksissa. Ei pelkkiä lopputulemia vaan tarinoita siitä, millaiset asiat johtivat onnistumiseen ja kuinka tämä kaikki vaikuttaa palveluyksikön tai laajennetun yhteisön arkeen.



Minä voin heittää itämään pieniä ajatuksen siemeniä, jotka saavat porukan innostumaan.

2 Luon tilaa ja turvaa kokeiluille

Ajan lisäksi yhteisössä toimimiselle tai kehittämiseksi on olennaista järjestää riittävästi tilaa ja sopivat rakenteet, jotta ideointi ja uuden kokeileminen ovat aidosti mahdollista osana arkea. Työntekijöitä ja opiskelijoita tulee tukea tarttumaan uusiin ideoihin, kannustaa luovuuteen ja tehdä myös näkyväksi, että kokeilut ja myös niissä epäonnistuminen ovat sekä sallittuja että arvokkaita oppimiskokemuksia.

Esihenkilö huolehtii, että kokemuksia ja oppeja jaetaan, jotta ne hyödyttävät koko yhteisöä.



Minun tehtäväni on varmistaa, että kokeiluille löytyy aikaa ja resursseja, ja että ne eivät jää pelkiksi puheiksi. Johtajana voin rohkaista esittelemään ajatuksia muille, kannustaa ja valmentaa.

3 Vahvistan yhteisöä ja kuljen rinnalla

Esihenkilön on hyvä muistaa, että myös hän itse on tärkeä osa arkityön kokonaisuutta. Tämä tarkoittaa läsnäoloa palveluyksikön arjessa sekä uusien näkökulmien ja ratkaisujen löytämisessä tukemista. Esihenkilö vahvistaa omalta osaltaan yhteyttä, keskinäistä luottamusta ja yhteistyön rakenteita eri toimijoiden välillä.

Esihenkilö kannustaa yhteiseen vastuunottoon ja raivaa tilaa erilaisille näkemyksille ja monenlaiselle osaamiselle ammattiosaimisen rinnalla. Hän varmistaa, että jokainen löytää oman tasavertaisen roolinsa yhteisössä ja osana yhteistä tekemistä.



Kun mukana on useita yhteistyökumppaneita, työntekijöitä, opiskelijoita, asiakkaita ja heidän läheisiään, ohtaminen on kykyä luoda ilmapiiri, jossa erilaiset ihmiset voivat toimia yhdessä.

Tarina yhteisöllisyydestä ja innostumisesta: Kesäjuhlat

Aitoihin kokemuksiin perustuva Kesäjuhlat-tarina vie meidät keskelle kehitysvammaisten ihmisten asumisyksiköiden yhteisöllistä arkea. Tarina kuvaa yhdessä tekemisen iloa, epävarmuuksia, hyviä käytäntöjä ja sitä hyvää, mitä yhdessä ideointi ja toimeen tarttuminen parhaillaan saa aikaan.

Tarina vie käytännön tasolle vammaisalan laajennetun yhteisön elementit eli sen, mitä kaiken tämän yhteisöllisyyden toteutumiseen tarvittiin.

Kesäjuhlat

Kutsumme ihmisiä aktiivisesti mukaan.



Viimeisiin kesäjuhliin kutsuttiin sitten koko lähialueen yhteisö.

Halusimme tulla tutuksi alueen ihmisten kanssa.

Yksikön asiakkaat piirsivät lähialueen postilaatikoihin jaettavan kutsun.

Lisäksi välitimme kutsun alueen some-ryhmään.

Koemme merkityksellisyyttä.

Kutsuimme mukaan myös alueen vapaapalokunnan – vähän niin kuin juhlien vetonaulaksi. **Meille oli tosi tärkeää, että he lähtivät mukaan.** Pyysimme myös lähikoulun oppilaat pitämään buffettia. **Tästä oli paljon iloa ja ihan käytännön apua.**

Me pystyimme keskittymään vieraiden vastaanottoon ja kohtaamisen.

Emme pelkää virheitä tai epätäydellisyyttä.

Aluksi näytti, ettei ketään tule. Se jännitti aika paljon. Että miten tässä nyt käy.

Ensimmäinen vieras uskalsi tulla. Ja sitten toinen. Vähitellen sitä porukkaa alkoikin valumaan. Ja hetkessä meillä olikin sitten paljon ihmisiä siitä lähialueelta kylässä.

Kohtaamme hyvántahtoisesti.

Vieraat kävivät ihan sisällä tutustumassa ja asiakkaiden jututettavina. Me saimme sen tietynlaisen kynnyksen matalaksi tämän yhteisen tapahtuman ansiosta. Tämän jälkeen ulkoillessa alkoi **alueen ihmisten kesken tervehtiminen ja moikkailu.**

Olemme näkyviä.

Luomme kutsuvaa tilaa.

Kesäjuhlasta oli paljon hyötyä ajansaatossa. Se teki näkyväksi sen, että me **yksikkönä ja ihmisinä olemme nyt tässä.** Ja ettei me rikota naapureiden tavaroita. Ja se asunnon arvokaan ei siitä laske, että on kehitysvammaisia naapureina.

Tänään se yhdessä eläminen on suotuisampaa, kun naapuritkin ovat jo tottuneet. Ei se vuorovaikutus aina vielä ole positiivista, mutta eihän se missään aina ole.

Mutta hei, meillä alkoi ovikello soimaan. Naapurit kysyvät, että **voidaanko tulla virpomaan tai laulamaan joululauluja.**

Pystymme käyttämään vahvuuksiamme.

Lopuksi

Vammaisalan laajennetun yhteisön rakentamisessa korostuvat hyväntahtoiset kohtaamiset ja kaikkien mukaan kutsuminen, merkityksellisyyden kokeminen sekä luottamus ja yhdessä tekemisen mahdollistaminen. Näiden elementtien avulla jokainen asiakas, ammattilainen ja läheinen voi olla aktiivinen oman yhteisönsä rakentaja. Samalla syntyy tilaa oman näköisille tavoille osallistua ja olla mukana.

Julkaisun elementtejä voi hyödyntää sellaiseenaan tai soveltaa omaan toimintaympäristöön sopivaksi. Tärkeintä on säilyttää utelias, avoin ja yhdessä oppiva ote, jonka varaan laajennettu yhteisö rakentuu.

Tämä opas ei olisi syntynyt ilman Rinnekotien sekä Helsingin kaupungin asumisyksiköitä ja niiden yhteisöjä. Yhteiskehittämiseen sisältyi kokeiluja, tiedonkeruuta, työpajoja sekä kokemosaaajien kanssa käytyä keskustelua siitä, millaisista asioista mielekäs arki koostuu asiakkaan näkökulmasta. Hyödynsimme sisällössä myös Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla -hankkeen alkukartoitusta.

Lämmin kiitos jokaiselle yhteiskehittämisessä mukana olleelle. Kiitos, kun otitte meidät oppaan kirjoittajat osaksi yhteisöjänne!



Tutustu ja ota materiaalit käyttöön!

Lisätietoa ja käytännön esimerkkejä laajennetun yhteisön rakentamiseen löydät hankkeen materiaaleista:

- **Ammattilaisille ja opiskelijoille suunnatut materiaalit**
- **Ohjaajille ja opettajille suunnatut materiaalit**



Diakonissa-
laitos

Rohkeasti
ihmisarvon
puolesta

Alppikatu 2, 00530 Helsinki • www.diakonissalaitos.fi